

Helhetlig plan

for bærekraftig besøksforvaltning og lokal verdiskaping på Fredvang

Flakstad kommune 2019

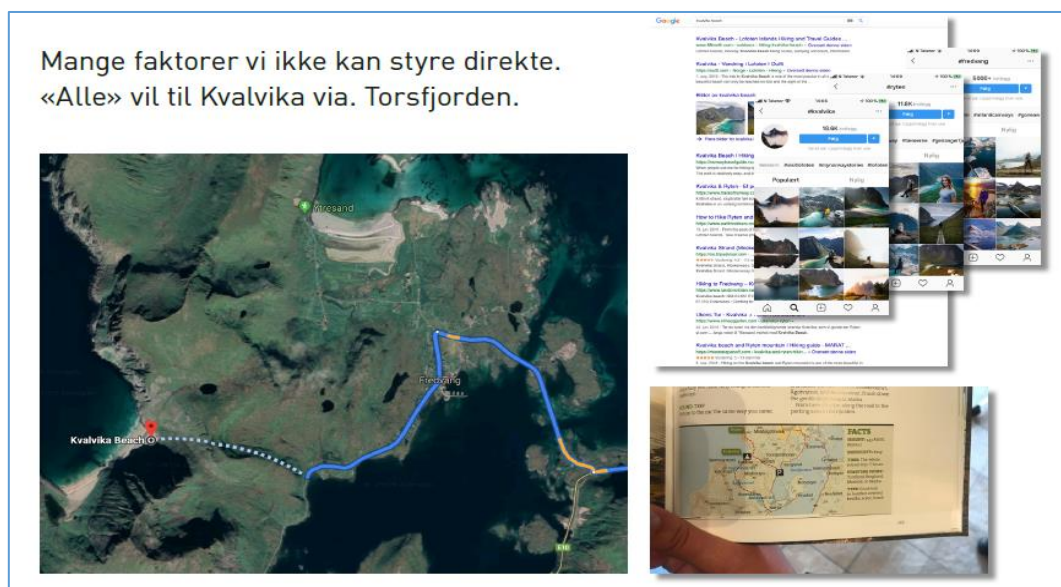
Innledning – ønske om en helhetlig plan

Fiskeværet og bygda Fredvang med Krystad og Selfjord har lenge vært preget av fraflytting og forfall, men nå er det flere som ønsker å ha et sted nær havet, fjellet og naturen. De siste årene har mange gamle hus blitt kjøpt og restaurert, og det det er bygd moderne hytter slik at fritidsboliger nå preger landskapet i stor grad. Flere prosjekt med fritidsboliger for utleie er planlagt i området, og dette kan gi flere innbyggere i deler av året. I tillegg kommer den økende besøksturismen der spesielt Kvalvika og Ryten er blitt kjente og populære internasjonale turistmål.

Stadig flere vil besøke Fredvang-området og oppleve det aktive fiskeværet og den flotte naturen. Når antallet besøkende vokser for fort, så oppstår det mange ulike problemer. Kommunestyret i Flakstad nedsatte i mars 2019 ei arbeidsgruppe for å se mulige løsninger for bærekraftig besøksforvaltning som også kan gi lokal verdiskaping. I tillegg har kommunen deltatt i et prosjekt med bruk av tjenstedesign for å analysere og tydeliggjøre utfordringer og mulige løsninger. Dette dokumentet oppsummerer arbeidet i 2019 i form av en helhetlig plan for bærekraftig besøksforvaltning og lokal verdiskaping rundt Fredvang.

Utfordringer med besøksturisme rundt Fredvang

De fleste synes det er hyggelig å bo på et attraktivt sted, men ikke når populariteten bringer en turiststrøm som fortrenger lokalbefolkningen og sliter ned natur og servicetilbud. Moderne turister finner sine reisemål på nettet, og spredning av bilder fra Kvalvika og Ryten på sosiale medier har skapt et stort trøkk av besøkende i alle aldre fra nesten hele verden som vil hit og ta slike bilder. For eksempel har Google Maps lenge hatt kun Kvalvika Beach som reisemål i sitt kart over Flakstad.

Når turisttrafikken har økt i antall og samtidig dreid over til at stadig flere kommer i leiebil, da blir det store problem på den smale fylkesvegen forbi Fredvang. Mangel på parkeringsplasser med tiltagende villparkering har skapt frustrasjon hos grunneiere og innbyggerne ellers. Politiet er varslet mange ganger, men kan lite gjøre for å løse problemet.

I tillegg gir turisttrafikken slitasje på naturen når mange skal gå i flokk og følge på samme stien. Porter og gjerder slites, og klopping strekker ikke til når antallet turgåere øker. Sauer og andre beitedyr i marka blir ofte forstyrret og stresset av folk og hunder i «deres» terreng. Manglende eller feil informasjon og skilting gjør ikke problemene mindre.

Problemområder

Slitasje på naturen

- Forfølgning på/ved populære destinasjoner.
- Avføring og rester etter brukte hygieneartikler i utmark og langs stier.
- «Sår» i naturen grunnet store mengder ferdsel.

Trafikk

- Store mengder biltrafikk i høysesong.
- Ulovlig parkering langs veier.
- Ulovlig parkering på private eiendommer.
- Trafikksfarlige situasjoner.
- Manglede transportalternativer.

Informasjon

- Utdatert/misvisende skilting og informasjon på stedet.
- Utdatert/misvisende informasjon fra reiselivsoperatører og ulike nettsted.

Besøkstallet er målt av Lofoten friluftsråd som satte opp tellere på stien til Kvalvika og forbi Fredvanghytta mot ryten. Antallet turgåere i 2018 til Kvalvika fra Torsfjorden var ca 50.000, og til Ryten knapt 15.000. Dette synes godt på de trafikkproblemene og naturslitasjen som var i Torsfjorden og Kvalvika i 2018. Det var ikke målinger i 2017, og da var det kanskje enda flere som besøkte Lofoten i det gode sommerværet.

Utfordringen i Torsfjorden er mest prekær

KVALVIKA: Folk parkerer langs den smale veien i Torsfjorden når parkeringsplassen blir full ved det populære turområdet, og med motende trafikk må en av dem rygge. Foto: Terje Bringsdal VG

Bilde viser situasjonen i høysesong.

Parkeringslommen ved turstien. (utenom høysesong).

Oppsummering av arbeidet i 2019

Oppgaver og utfordringer

Kommunestyrets mandat til arbeidsgruppen var tredelt:

- Presentere en samlet plan som vil ivareta behovene for løsning av parkering, toalett og avfallshåndtering, forholdet opp mot Lofotodden nasjonalpark, bærekraftig besøksforvaltning samt lokal verdiskaping.
- Legge opp til en bred involvering i det videre arbeidet, slik at innbyggere, lag og foreninger, næringsliv og andre interesser får deltatt og gitt innspill. Tidsfrist 15 september 2019.
- Se på midlertidig løsning for sommeren 2019 mht. parkering, avfallshåndtering og toaletter i aktuelt område. Det private forslaget til shuttlebuss er meget bra, kommunestyret ber arbeidsgruppen jobbe aktivt opp mot dette, som midlertidig løsning for sommeren 2019 og evaluere muligheten for en slik permanent løsning.

I tillegg var det en rekke utfordringer som måtte løses, bl.a. avklaringer ift formelt ansvar og budsjett til å dekke igangsetting av nødvendige tiltak. Både kommunen, regionale myndigheter, næringsaktører og bygdefolket har rettigheter og ansvar som er avklart ift et prøveopplegg med testing av løsninger.

Nærings- og utviklingssjefen fremla sak til formannskapet med orientering om status 20.8.2019. Her ble det beskrevet prosess med involvering, dialog med myndigheter og næringsliv samt tiltak som er testet eller vurdert i 2019. Det ble vedtatt at vegvesenet søkes om å få etablere servicepunkt i Torsfjord med WC, søppelkontainer, sykkelstativ, skilting og snuplass for skyttelbuss. Dette blir en prøveordning som skal evalueres ifm videreutvikling av en helhetlig plan for besøksforvaltning og verdiskaping i området.

Arbeidsgruppa

Kommunestyret utpekte ei arbeidsgruppa med 3 representanter fra Samstrev bygdelag på Fredvang, for å få god forankring i bygda. Doina Kvalvik ble valgt som leder av arbeidsgruppa, og i tillegg til henne var Sigurd Kjelstrup og Per Valle fra bygdelaget. Videre deltok Ole-Jakob Kvalshaug fra Fylkesmannen i Nordland/ Lofotodden nasjonalpark, Hanne Lykkja fra Nordland fylkeskommunes prosjekt på besøksforvaltning og Frank Johansen fra LAS. Fra kommunen deltok Dag Walle fra teknisk avdeling og Kurt Atle Hansen fra næring og utvikling.

Arbeidsgruppa har hatt flere møter (noen har ikke deltatt på alle møtene) og gruppa har hatt dialog på telefon og epost. Det er bl.a. avklart ift ansvar og fremdrift med etablering av nasjonalparken og formelle spørsmål rundt forskrifter og muligheter til å iverksette tiltak ift naturslitasje og informasjon.

Prosjektgruppe tjenestedesign

For å støtte arbeidet med avklaring problemstillinger og synliggjøring av muligheter ift turisme rundt Fredvang, har Flakstad kommune i 2019 deltatt i et prosjekt med bruk av tjenestedesign som utviklingsverktøy. Dette ble arrangert av Nordnorsk Design og Arkitektursenter (NODA) og fem kommuner deltok med hvert sitt område for stedsutvikling. Besøksforvaltning og verdiskaping på Fredvang ble jobbet med som Flakstad sitt case i prosjektet.

Doina Kvalvik og Kurt Atle Hansen deltok fra kommunen, og fikk faglig støtte fra designerne Ida Chistensen og Gøran Borkamo. De har bl.a. utarbeidet forslag til skiltplan og infotavler på Fredvang

som er forelagt vegvesenet som grunnlag for videre dialog. Presentasjonene i denne rapporten med helhetlig plan er hentet fra dette NODA-prosjektet.

Involvering og dialog

Det har vært relativt god samkjøring med involverte aktører for å løse problemene med overturisme på Fredvang. Både bygdelaget, grunneierne, næringsaktører og en del med fritidsbolig har engasjert seg positivt. Flakstad kommune har med nærings- og utviklingssjef og teknisk avdeling brukt en god del ressurser på å legge til rette for en god prosess som kan utvikle løsninger. Det har vært flere befaringer og møter, og til slutt et folkemøte på Fredvang 5. november der det informert om arbeidet som er gjort i arbeidsgruppa og tjenstedesign-prosjektet. Her ble mål og tiltak for helhetlig plan presentert og diskutert.

Tiltak og løsninger som er prøvd i 2019

De to gårdbrukerne på Indresand har etablert parkeringsplass med wc, info, vann som ser ut til å fungere godt. Dette har vist seg å trekke turister/turgåere som skal opp til Ryten og Kvalvika, og dermed avlaste Torsfjorden. Dette ser vi på ta antallet turgåere fra Indresand til Ryten har økt fra knapt 15.000 i 2018 til nærmere 60.000 i 2019, samtidig som antallet fra Torsfjord har økt fra 50.000 til rundt 65.000.

Fredvang båtforening har i samarbeid med kommunen lagt ut flytebrygge i Torsfjord, og denne er blitt brukt av bl.a. dronningen på besøk til Kvalvika. Løsning med skyssbåt fra Fredvang til Torsfjord blir et viktig tilbud for å mer miljøvennlig transport og redusere biltrafikken.

Det er jobbet en god del med å få på plass skyttelbuss, og foreløpig avklaring med Nordland fylkeskommune om diverse formaliteter ble gjort før sommeren. Det enkleste er kanskje at en etablert transportbedrift med løyve samarbeider med en lokal aktør på Fredvang om å drifte skyttelbuss og utvikle dette tilbudet.

Bygdelaget har drevet sommerkafé på ungdomshuset også sommeren 2019. Dette tilbudet er viktig for de besøkende som også får wc og internett, pluss en plass innendørs for å planlegge turen eller møte lokalbefolkning og andre for en prat.

Fredvang skole ble forsøkt klargjort for å ta imot turister og tilby dusj, wc, kafé og diverse rom til aktiviteter. Dette arbeidet kom ikke langt nok før sesongen startet, men eieren har planer om videre satsing og samarbeid. Parkeringsplassen ved skolen ble brukt en god del, men her er det potensial for bedre utnyttelse og flere tilbud.

Bygdelaget har prøvd å begrense villparkeringen i Torsfjorden med å sette opp gjerde langs fylkesvegen. Dette fungerte ei stund til det ble revet vekk.

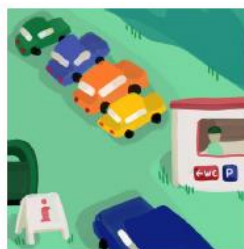
Kommunen har søkt statens vegvesen om prøveprosjekt i 2020 med etablering av servicepunkt i Torsfjord istedenfor dagens uregulerte parkeringsplass. Her planlegges informasjonstavle, søppelkontainer, busstopp, sykkelparkering, flytekai for skyssbåt samt wc. LAS er prosjektleder for utplassering av helårsløsning for WC med strøm, ekstern vanntilførsel og septiktank med avløp. Her skal utprøves bl.a. betalingsløsning med kort for å se om dette fungerer.

Hvilke tiltak er gjort i år?

Området i Torsfjorden

- Søppelhåndtering.
- Sauegjerde langs veikanten.
- Hjemmelagde skilt.
- Infolapper på frontruta til feilparkerte biler.
- Flytebrygge.

Parkeringen på Innersand

- Fullverdig bemannet infopunkt med P-plasser, toaletter, søppelhåndtering, drikkevann.
- Kloppe sti fra P-plass mot Ryten og Kvalvika.

Informasjon

- Bemannet infopunkt på Innersand har avlastet Torsfjorden.
- Hjemmelagde skilt med oppdatert informasjon i Torsfjorden.

Besøkstallene indikerer at trafikken til og fra Kvalvika/Ryten er i ferd med å endres; en stor andel går nå fra Innersand.

Helhetlig plan for og lokal verdiskaping på Fredvang

Turismen i Flakstad skal forvaltes på en måte som ikke går på bekostning av natur, miljø og lokalsamfunn. Dette står i den ferske kommuneplanen for Flakstad som ble vedtatt 2019. Videre er det vedtatt i planen å arbeide for å etablere Fredvang som nordre innfallsport til Lofotodden nasjonalpark, og etablere infrastruktur for sanitær, avfallshåndtering og parkering som imøtekommer behovene som følger med økt turisme.

Visjon

Gjennom 2019 er det utarbeidet mål og tiltak for Fredvang som omfatter bærekraftig besøksforvaltning og lokal verdiskaping. Det er i prosessen avklart mange ulike innspill og problemstillinger ift videre utvikling av reiseliv, fiskeri, landbruk og andre næringer på Fredvang. Som grunnlag og rettesnorer for valg som tas for fremtida legges Fredvangs verdier:

- Et levende lokalsamfunn.
- Aktivt fiskevær og landbruk, og en bevisst aktør på turisme.
- Ren natur og unike landskapskvaliteter

Visjonen er at Fredvang blir et levende lokalsamfunn og fiskevær og en bevisst aktør ift reiseliv. Denne visjonen innebærer både bevaring av tradisjonelle verdier og samtidig fornying og utvikling inn i ei grønn fremtid.

Visjon

Et levende lokalsamfunn og en bevisst aktør i reiselivsindustrien.

Bærekraftig besøksforvaltning

For at besøksnæring skal kunne utvikles til en positiv og varig satsing for lokalsamfunn og kommune, så kreves det tilrettelegging som gir gode opplevelser både for besøkende og fastboende. Samtidig skal den lokale verdiskapinga bli stor og belastningene minst mulig. Nordland fylkeskommune gjennomfører et prosjekt for bærekraftig besøksforvaltning i Lofoten, Vega og Svartisen. Det har vært god dialog ift prosessen på Fredvang, og det er svært positivt å ha fylkeskommunen i ryggen.

Lokal verdiskaping

Med begrepet lokal verdiskaping mener økonomene at lokale ressurser gjøres om til salgbare produkter og tjenester. Regjeringen har pekt på grønn konkurransekraft blir avgjørende for fremtidig utvikling av bærekraftige og sterke distrikter. I dette bildet blir gode lokalsamfunn viktige.

Det kan indirekte beregnes verdi av lokale ressurser som vakker natur, rent miljø, attraktive tomter og godt lokalmiljø. I fremtida må grønn økonomisk vekst og verdiskaping basert på lokal kompetanse og ressurser. Gjenbruk og fornybare råvarer (sirkulær-økonomi) må bli en del av dette. For Flakstad og Fredvang blir fiskeri og reiseliv to fremtidsnæringer kan møte denne utviklingen.

Kommuneplanen sier at Flakstad skal være levende fiskerisamfunn, med attraktive havner som er tilpasset den moderne kystflåten, inkludert klimavennlig teknologi og driftsopplegg. Flakstad skal være ledende i gjennomføringen av «det grønne skiftet» i fiskerinæringen, og skal legge til rette for etablering av kunnskapsintensive arbeidsplasser i møte mellom teknologiutvikling, kompetanse og tradisjonelle næringer.

Mål – resultater som vi arbeider for å oppnå

Følgende mål er satt som viktig for utvikling av Fredvang i retning av visjonen og kommuneplanen.

- Bærekraftig bruk av naturen, kulturlandskapet og sjøområdet.
- Miljøvennlig og trygg trafikk-løsning for Fredvang.
- Natur- og kulturbasert reiseliv bidrar til lokal utvikling og verdiskaping.
- Utvikling av Fredvang havn som møte- og knutepunkt.

Delmål 1. Fredvang havn utvikles til et levende sentrum

Utvikling av fiskerihavna på Fredvang er viktig både for fiskerinæringa, men også for å levere opplevelser, miljø og tjenester for reiselivsnæringa. Utvikling av klimavennlig kystfiske og bærekraftig reiseliv henger nært sammen med etablering av Lofotodden nasjonalpark. En rekke positive effekter og ny verdiskaping kan utvikles til beste for Fredvang og Flakstad. Mer lokal verdiskaping og grønn konkurransekraft er stikkord. Det arbeides videre for et havneprosjekt på Fredvang som kan gi næringsareal og mulighet til ny produksjon og foredling av fisk samt nye tjenester med utgangspunkt i ressursene rundt havna. Skyssbåt, parkering og andre tjenester ift besøksturisme er noen av tiltakene som foreslås. Tiltak for å nå målet:

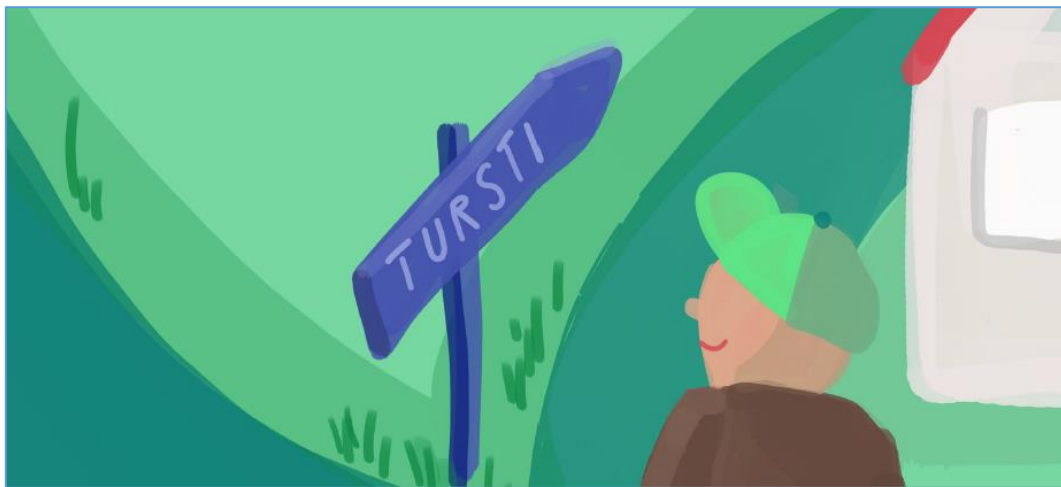
- P-plasser
- Tursti som knytter seg på eksisterende rute.
- Etableringer og prosjekter i havna/sentrumsregulerte områder.
- Fullverdig servicetilbud.
- Punkt for sykkelutleie.
- Båtskyss/-utleie til og fra havna.

Delmål 2: Natur- og kulturbasert reiseliv bidrar til lokal utvikling og verdiskaping

Samarbeid lokalt og regionalt er viktig for å skape verdier og samtidig redusere ulemper. Godt samarbeid med Lofotodden nasjonalpark, Nordland fylkeskommune, LAS, Lofoten friluftsråd, Lofoten turlag, bygdelag, grunneiere, næringsaktører, kommunen og andre er avgjørende for å kunne løse de utfordringene som fortsatt vil komme med en stor strøm av turister og andre besøkende til Fredvang. Erfaring tilsier at folk benytter turstiene når de knyttes til parkeringsplass og har god skilting.

Det er dokumentert mye om naturkvaliteter ifm nasjonalparken. Flakstad kommune har i 2019 fullført kulturminneplan for Flakstad, og dette bør bli et viktig dokument og utviklingsverktøy. Det blir også viktig å utvikle nye tilbud basert på levende kystkultur og lokal historie som det er rikt monn av på Fredvang og ellers i Flakstad. Både gamle Fredvang skole og andre lokale ressurser kan bli gode elementer i kulturbasert reiseliv.

Delmål 3: Miljøvennlig og trygg trafikkløsning for Fredvang

Et mål for utviklingen videre blir å styre mer av Kvalvika-trafikken bort fra Torsfjord og over til Indresand eller andre steder. Samtidig må antallet biler reduseres og flere må få tilbud om kollektiv og miljøvennlig transport med sykkel, skyssbåt eller skyttelbuss.

Tiltak som foreslås i Torsfjord:

- Tursti og P-plasser i havna/sentrum reduserer pågangen.
- Venteområde med benker, toalett, vann og søppelhåndtering
- Sykkelparkering.
- Båt- og busstilbud til og fra.
- Helhetlig skiltplan for området.

Delmål 4: Håndtere naturslitasje og arealkonflikter på en bærekraftig måte.

Det er kamp om arealer mange steder rundt populære turistmål, og dette vil etter hvert gjelde mer på Fredvang. Kommunen har fullført en områderegulering i sentrum av fiskeværret, og her er det klarlagt for bruk og muligheter som ikke skal fortrenge kystfiske som hovednæring. Tiltak for å nå dette målet:

- Opprettholde tett samarbeid med Lofotodden nasjonalpark, ved nasjonalparkforvalteren og styret.
- Følge retningslinjer for bærekraftige tilbud, kunnskapsspredning og bidra til god naturforvaltning.
- Følge opp vedtatt arealstrategi fra juni 2019. Alle berørte parter må gi innspill når Flakstad kommune neste år skal revidere kommuneplanens arealdel.

